

פרשת בלק התשע"ה

איתא במדרש רבה פרשת בלק "ויקח בלק את בלעם ויבאו קרית חוצות שעשה שווקים של מקח וממכר ועשה לו אטליז להראות לו אוכלוסין לומר ראה מה אלו באין להרוג בני אדם ותינוקות שלא חטאו להן..."

הנה עניין מה שעשה בלק היה להסביר לבלעם את התירוץ למה בדין צריך להכות את ישראל. והוא כי כל עניין של נתינת הקללה צריך לבוא בדין כלשהוא. והוא כי עניין הקללה שמקללים הנה לא תבוא בחינם. כי מקרא מפורש הוא במשלי פרק כו "כַּצְפוֹר לָנוֹד בְּדָרוֹר לְעוֹף בֶּן קַלְלַת חֲנָם לֹא (לו) תְּבֹא". וביאור העניין הוא ששלמה המלך עליו השלום אומר, כי כמו שהציפור שהיא ציפור דרור מלשון חופש, שבה והולכת אל קינה, בן היא קללת חינם היוצאת מפי הכסיל, הנה היא הולכת ושבה אל בעליה. ולכן כתב לא באלף ונקראת לו בואו. כי הכסיל אשר מכווין לפגוע בקללתו, הנה הקללה לא זו בלבד שאינה פוגעת ולכן לא תבוא, אלא שבה שבעתיים אל חיקו, ולכן לו תבוא. וזו היא נחלת וחלק אלו הבוחרים בצד השלילה.

והנה אם כך הדבר מה עניין קללתו של בלעם. ואם אין קללת חינם יכולה לפגוע מה השבח שנשתבחו עם ישראל באהבת הבורא שהצילם מידי קללת בלעם? שהרי הנביא מיכה מוכיח את עם ישראל כמה הקב"ה אוהבם, וכמה הם כפויי טובה למול אהבת ה' אותם שאומר בפרקו "עַמִּי זָכַר נָא מֶה יַעַץ בָּלַק מֶלֶךְ מוֹאָב וְמָה עָנָה אֹתוֹ בְּלָעָם בֶּן בְּעוֹר מִן הַשָּׁטִיִּים עַד הַגְּלָגַל לְמַעַן יַדַּעַת צְדָקוֹת ה'". ועל כן אם קללת חינם לא תבוא לעם ישראל אלא תחול על ראש הרשע, מה אהבה כאן?

ויש לומר בראש כי עניין הקללה או כל פעולה שאדם עושה הן לטוב והן ללא טוב הנה היא תלויה במעשה התחתונים. כי הנה הדבר ברור שאע"פ שאבותינו הקדושים מתפללים עלינו ורוצים בטובתנו, הנה כל זה תלוי במעשנו אנו. כי אם לטובה יהיו מעשנו הרי שהקב"ה ישמור לנו זכויותיהם ומעשיהם הטובים. ואם ח"ו עם ישראל לרעה יגברו בארץ, הנה לא יועילו תפילת הצדיקים וכל מעשי אבותינו. והראיה שנחרב בית המקדש, כמה עמדו אבותינו הקדושים בתפילה עלינו, ולא עלתה להם. על כן עיקר העניין הוא מעשי הברואים. אלא שכאן יכולה להועיל התפילה או ח"ו הקללה יכולה לגרום נזק. והוא כי הגמ' במכות דף יא'. אומרת גבי אמותיהן של כהנים גדולים שהיו מספקים מזונות לרוצחים בשגגה שהיו בעיר מקלט כדי שלא יתפללו על בניהם שימותו (שאם הכהן הגדול

מת הרוצח בשגגה יוצא לחפשי). "לפיכך אימותיהן של כהנים וכו'. טעמא דלא מצלו, הא מצלו מייתי, והכתיב: כצפור לנוד כדרור לעוף כן קללת חנם לא תבא! הטעם שלא מתים, בגלל שלא מתפללים. ואם יתפללו, ימותו? והלוא כתוב שקללת חנם לא תבוא? אמר ההוא סבא, מפירקיה דרבא שמיע לי: שהיה להן לבקש רחמים על דורן ולא בקשו. אמר אותו סבא, שמעתי מבית מדרשו של רבא שהיה להם להתפלל ולבקש רחמים על הדור שלא יארע בו רצח בשגגה. ... כי הא דההוא גברא דאכליה אריא ברחוק תלתא פרסי מיניה דר' יהושע בן לוי, ולא אישתעי אליהו בהדיה תלתא יומי ומעשה באותו האיש שאכלו אריה בריחוק שלשה פרסאות מר' יהושע בן לוי, ולא בא אליהו הנביא אליו במשך שלשה ימים". ומהגמרא הזו משמע שאין מציאות שקללת חנם תפגע אלא אם כן יש חטא באדם קודם. והחטא של הכהנים הגדולים הוא שהם אחראים בתפילותיהם שיהיו בכוונה ובאחריות על עם ישראל שלא יארע מקרה של רצח בשגגה. וכן הצדיקים הגדולים, הרי הם אחראים על הסביבה שלהם וכמו שמצינו בר' יהושע בן לוי שאריה אכל אדם בסביבתו, תלו את זה בו כחטא שלא התפלל ולפיכך לא נראה אליו אליהו במשך שלשה ימים. וכל אדם לפי דרגתו הוא כי הנה הצדיקים הגדולים עליהם מוטל חוב העם וכדפרש"י פרשת ויקרא "אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם – ופשוטו לפי אגדה, כשכהן גדול חוטא, אשמת העם הוא זה, שהן תלויין בו לכפר עליהם ולהתפלל בעדם, ונעשה מקולקל". ולכן כאשר אין הם מבצעים את תפקידם הנה הם בגדר חוטאים ולכן תפילת הרוצחים מתקבלת. והוא כי תפילתם או קללת אדם תעורר על המתקלל את מידת הדין ותפגע בו. ולכן היה צריך בלעם למצוא את הנקודה שבה עם ישראל היו חוטאים ולקטרג עליהם. ולכוין לשעה שבה מידת הדין הייתה תקיפה על מנת שיידונו ואז הקללה הייתה פועלת ח"ו. וזהו שהגמי בברכות ז'. אומרת "והיינו דאמר להו נביא לישראל: עמי זכר – נא מה – יען בלק מלך מואב וגו'. מאי למען דעת צדקות ה' אמר רבי אלעזר: אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: דעו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי בימי בלעם הרשע, שאלמלי כעסתי – לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט; והיינו דקאמר ליה בלעם לבלק: מה אקב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם ה', מלמד, שכל אותן הימים לא זעם. וכמה זעמו? – רגע. וכמה רגע? – אמר רבי אבין ואיתימא רבי אבינא: רגע כמימריה. ומנא לן דרגע רתח? – שנאמר: כי רגע באפו חיים ברצונו. ואי בעית אימא, מהכא: חבי כמעט רגע עד יעבר זעם". והיינו עניין הזעם הוא עניין שליטת הדינים. ובכל אותם ימים נמנע הקב"ה מלתת את שליטת הדינים בימים אלו.

ולכן בלק הראה לו קודם את עניין חטאם של ישראל כי עשה שווקים ואטליז. ועניין השווקים הוא שבלעם יראה עם שליו ושוקט והאטליז עניינו להראות לו דם בהמות וממילא יעלה חרונו של בלעם בהשוואה של האטליז כאילו עם ישראל רוצה לטבוח במואבים. ומתוך זה תתעורר בו חמתו וימצא את הקטרוג על עם ישראל מתוך זה. והנה לא עלתה לו ולא עלתה לכל שונאי ישראל כי עם ישראל דבוק בה' בא-להים חיים ובתורתו הקדושה ולפיכך גם הוא יחיה לעולם. ובאמת בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו ומעלילים עלילות ומקטרגים על עם ישראל ומוצאים בנו כל דבר שאינו טוב. אלא שהקב"ה מצילנו מידם. וכל זאת בגלל הרועים הצדיקים אשר מתפללים על עם ישראל ומוצאים בו תמיד נקודות זכות. ולכן יש לנו לילך בדרך הצדיקים ולמצוא תמיד נקודות זכות בעם ישראל ולעורר את האהבה עד שתחפץ.

ייתן לנו ה' עין טובה ולב טוב לאבינו שבשמים ואיש לאחיו בהרבות אהבה וישלח לנו ינון בעגלא אכי"ר

שבת שלום

יוסף בן דוד